

Furkân-ı Rıyânet Vâkıfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	176760
Tas. No:	297.3 SİNİB

SÜNNETİN
BİREYSEL VE TOPLUMSAL DEĞİŞİMDEKİ
ROLÜ

- SEMPOZYUM -

11-12 MAYIS 2007
MERAM / KONYA
KONEVİ KÜLTÜR MERKEZİ

KONYA İLAHİYAT DERNEĞİ YAYINLARI

Yayın No: 3

Kongre / Sempozyum / Toplantı: 2

Sünnetin Bireysel Ve Toplumsal Değişimdeki Rolü Sempozyumu
11-12 Mayıs 2007

KONYA

1. Baskı: Mayıs 2008, Konya

ISBN: 978-975-01799- 2- 1

Tertip Komitesi:

Prof. Dr. Ahmet Önkal
Prof. Dr. Bilal Saklan
Prof. Dr. Zekeriya Güler
Doç. Dr. Mehmet Eren
Doç. Dr. Mahmut Yeşil
Yrd. Doç. Dr. Adil Yavuz
Yrd. Doç. Dr. Muhittin Uysal
Arş. Gör. Dr. Ömer Özpınar
Arş. Gör. Dr. Huriye Martı
Arş. Gör. Dr. Fikret Karapınar

Redaksiyon:

Zekeriya Güler
Huriye Martı

Dizgi/sayfa düzeni/kapak:

Muhiddin Okumuşlar

Baskı/cilt:

Sebat Ofset Matbaacılık
Tel:0.332.3420153 Fax:0.332.3423780
www.sebat.com / sebat@sebat.com

BİRİNCİ OTURUM

İSLÂM'IN DOĞRU ANLAŞILMASINDA VE YAŞANMASINDA SÜNNETİN YERİ

Prof. Dr. Mehmed Said HATİBOĞLU'nun Konuşması

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي وَاحْلِلْ عَقْدَةَ مَنْ لِسَانِي يَفْقَهُوا قَوْلِي

Konya'mızın Pek Muhterem Hanımefendileri, Beyefendileri,

Bendenize, 'hocam küçük bir terceme-i hâlinizi okumaya ihtiyaç var' dedikleri zaman, 'ben' dedim, 'birkaç kelimeyle kendimi tanıtırım, lüzum yok, dedim. O vaadimi yerine getireyim:

Bu zat, Burdur'da 1933'te doğmuş, oranın meşhur âlimi Hatib Hoca'nın dört oğlundan en küçükleri, ikisi, küçükleri diyorum, çünkü ikiz doğmuşuz. İkizim benden daha meşhur. Onu musiki sahasında tanıyoruz: Ahmet. Babam Burdur'un büyük bir âlimiydi, ama biz kendilerinden hemen hemen hiç istifade edemedik. 1945 senesine geldiğimizde bendeniz sanat okuluna başladım. Niye? Çünkü babanın çektiklerini gören ağabeyim, bari bu çocuk mühendis olsun da bu zulümlerden kurtulsun, demiş. Oraya gönderdi beni. Fakat 45'te babam vefat edince, evde kalan odalar dolusu kitabın bir varisi, ilmî varisi olması gerekiyordu. Ben o okuldan ayrıldım, 2'den ayrıldım. Orta 1'den tekrar başladım.

Henüz Türkiye'mizde hiçbir, küçüğünden vazgeçtik, büyük sayılabilecek hiçbir İslâmî denen okul yoktu. Gençlerimiz, geçmişimizi bilmedikleri için, hiç olmazsa o yılları tanıyan kişilerden bunları duymalarında fayda var. 1924'te Tevhîd-i Tedrîsât Kanunu çıktığı zaman onun bir âmir hükmü İstanbul Dârü'l-Fünûnu'nda bir İlahiyat Fakültesi açılması idi. 24-25'te açılan o İlahiyat Fakültesi 1933'te yani benim doğduğum sene yapılan üniversite inkılâbı ile üniversitenin dışına atılmıştır. 1933'ten 1949'un sonlarına kadar Türkiye'de hiçbir İlahiyat Fakültesi yoktu. Ama İlahiyat Fakültesi açılmasını emreden o kanun vardı. O kanun ortadan kaldırılmıyordu. O kanun bugün devrim kanunları arasında anayasamızda bile var-

dır. Memleketimiz İslâmî açıdan, bilgi açısından, kültür açısından sınırını tüketmiş durumdaydı. Vatandaş 'Ölülerimizi kaldıracak imam bulamıyoruz' şikâyetiyle merkeze başvurmaya başlamıştı. Bu devirler hikâye gibi gelir insanlarımıza. İnsanımızın akidesine müdahale ediliyordu. Hatta ezanını orijinal haliyle okumasına izin verilmiyordu. Ben kardeşim Ahmet'le bizzat 'Tanrı Uludur, Tanrı Uludur' diye çok ezanlar okumuş bir kimseyim. Kur'ân-ı Kerîmleri saklayarak mahalle imamından öğrendiğimizi hâlâ unutmadım.

Burdur'umuzda lise olmadığı için ağabeyim beni İzmir'e götürdü. İzmir Atatürk Lisesi'nde okuyorken kütüphanesinden bir tarih kitabı aldım. Rasûlullah'ın adı nasıl geçiyor diye baktım. Hiç inanamayacağınız bir cümle okuyayım, aklımdadır hâlâ, bu devirlerde Peygamberler Peygamberi dediğimiz o zatın ismine 'Hazreti' kelimesini bile zaid addederlerdi, yazmıyorlardı. "Muhammed" diyor, "kırk yaşına geldiğinde, kendi bulduğu ve doğru olduğuna inandığı bir dine vatandaşlarını davet etmeye başladı." Bu cümlede başlıca iki tane küfür var. Siz İslâmiyet'i Kur'ân'ı Peygamber'in kendi bulduğu bir din ve kitap dersiniz kâfir olursunuz. "Doğru olduğuna inandığı" diyor. 'Pek doğru değil ama o öyle inanıyor' diyor. Şimdi bu zihniyetle bu memleketin evlâtlarını yetiştirmeyi tensip buyurmuşlar. Bu zihniyetin yetiştirdiği evlâtlar irşad olabilecekleri, kültür edinebilecekleri hiçbir İslâmî müesseseye sahip değillerdi, tekrarlıyorum. Zaruri olarak vatandaşın cebriyle Ankara'da ilk defa fakülte açıldığında 49-50 diyorum, 600 sene bu dünyada İslâm'ın bayraktarlığını yapmış bir Osmanlı Devleti'nin bakiyesi olan bizlerin içinde bu fakültede Tefsir, Hadis dersi verebilecek bir tek hoca yoktu, bir tek. Fakültede bu dersi okutacak hoca olmadığı için de Dogmatik İlimler Kürsüsü diye bir kürsü kurulmuş. O kürsüye Saraybosnalı bir âlimi getirdiler. Konya'muz o zatı tanır: Tayyib Okıç merhum. Paris'te doktora yaptıktan sonra memleketine babasının hastalığı vesilesiyle dönmüş, bizim Belgrat sefaretinde tercümanlığa başlamış, Almanlar Belgrat'ı işgal ettiklerinde Türk sefaretini enterne edip Almanya'ya götürdüklerinde hoca da içlerinde. Vatanından ayrılmış, türlü zahmetler, çilelerle Türkiye'ye geldikten sonra bir daha Türkiye'den gidemedi. Ancak cenazesi gitti. O zatın Konya'ya da şeref verdiğini biliyoruz. Sayın Hocamız onun en yakını, en büyük Konyalı hocalarından.

Peki, biz fakülteye geldik de İslâmiyet'i öğrenebildik mi? 'Kimden öğreneceksin?' diyeceksin sen. Karşımızda bir ansiklopedi bulduk: İslâm Ansiklopedisi. Bu ansiklopediyi biz yazmadık, bunu müsteşrik dediğimiz adamlar yazdı. Dünyada hiçbir dinin ansiklopedisini o dinin dışında olan adamlar yazmamıştır, İslâmiyet müstesna. Biz onu tercüme etmek zorunda kaldık. Sadece Türkiye değil, Mısır tercüme etti Arapça'ya. O adamların yazdıkları İslâmiyet'le İslâm'ı öğrenmeye çalışan bir gençlik yetişti. Bu gençlik demokrasiye kavuştuğunu zannettiği devirlerde İslâm adına Müslümanları gerici olarak vasıflandırdı. Şimdi yeni yenilerde hortlayan tabirlerle mürteci, irticacı. Bu İslâm'dan bihaber adamların gözünde ilerçilik neydi? Ezanı Türkçe okutmaktı meselâ. Ezan senin vazifen mi arkadaş?

Senin derdin mi? 'Evet, diyordu. Hiç unutmam, rahmete vesile olsun. 60 ihtilalinden sonraki Diyanet reislerimizden Hasan Hüsnü Erdem Hocamız bizim fakültede de dersler vermeye başlamıştı. Bir gün geldi, bizim odada, küçücük bir odada 4 kişi oturuyoruz. Ben yalnızım. 'Bugün ne oldu biliyor musunuz?' dedi. 'Buyrun hocam ne oldu?' İhtilâl var ya artık, olmuş. Gazeteciler hemen Diyanet İşleri'ne yığılmışlar. İlk sordukları şey 'Hocam ezan ne zaman Türkçe olacak?' 'Ne dediniz hocam?' dedim. Dediğini anlattı hoca. 'Peki' demiş. 'Yarımdan tezi yok size bir camii tahsis edeceğim, orada ezan da Türkçe okunacak, namaz da Türkçe kılınacak. Bir ricam var.' demiş. 'İçinizden kim gelecek?' demiş. 'Parmak kaldırsın' Hiçbir parmak kalkmamış. Onun üzerine hocam demiş ki, 'Demek ki' demiş 'Bu iş lüzumsuzmuş.'

Gazetecimizin derdi bu. Bu derdi o kendisi uydurmadı, geçmişinden öğrendi geldi. Peki, biz ne yaptık? Emin olun tefsirimizi hadisimizi o göçmen Tayyib Hoca'dan öğrenmeye çalıştık. Tayyib Hoca'nın ilk asistanları Hadis sahasında Talat Koçyiğit ağabeyimizdir. İkincisi ben idim. Üçüncüsü daha sonra geldi, gerisi. Şimdi elimizde Rasûlullah'ı öğretecek doğru dürüst bir kaynak yoktu. Batılılar yazmışlar, pek çok yazmışlar, senin ansiklopeğini yazıvermiş bir millet var karşında. Batı'yı tanımadan, Batı'nın İslâm hakkında ne söylediğini anlamadan onlara karşı yekvücut bir İslâm kültürünü takdim edebilmenin imkânı yoktu. Çünkü onlar üç asırdır, en az üç asırdır İslâm'da söz sahipliğine soyunmuşlar, bizden ses seda yok. Biz medreselere çekilmişiz, ilmihal okumuşuz. Hâlbuki İslâm'ın ilmihalde öğretilen bir namaz abdestin dışında küllî, âlem şümül bir hedefi var. İslâm, Peygamber Efendimizin de ifade buyurdıkları gibi, getirdiği Kur'ân'ın pek çok âyetinde ifade edildiği gibi, âlem şümül bir dindir. Peygamber aleyhisselâm 'rahmeten li'l-âlemîn'dir. Âlemlere rahmettir. Beşîrdir, nezîrdir. Peki, bu Peygamberi âlemlere nasıl tanıtacaksın, kendin bilmeden?

Burada söylediğim husus şuydu: Biz hocasız geldik fakülteye. Ama bugün görüyoruz ki memleketimizde -hamdolsun- hocam kaçta çıktık İlahiyat Fakültesi olarak? 30-40 var garanti herhalde. Hamdolsun, bu fakültelerde binlerce öğretim üyesi yetişti. Asistanından, doçentinden, profesöründen diyelim. Ama hâlâ İslâm'ın temsilciliğini yapabilecek bir kültürel seviyeye ulaştığımızı, ben en yaşlılarından olarak söylemek istiyorum, durumda değiliz. Burada hocalarımız muhakkak sünnetin getirdiklerini, cemiyete verdiklerini anlatacaklar da bir de acaba biz sünnetin aleyhinde neler yaptık? noktasına temas etmeyi daha doğru buldum.

Hepinizin bildiği bir hadiseyi hatırlatayım. Rasûlullah aleyhisselâm daha Mekke'yi fethetmeden Hudeybiye Antlaşması'nın akabinde, hicrî 6 tarihi, (628 M.) Benden önce de bahsettiler, tanıdığı yakın dünyanın merkezlerine İslâm'a davet mektupları gönderdi; Mısır'a, Bizans'a, İran'a, Habeşistan'a ve diğer kabilelere. Ve buraya gönderdiği İslâm davetçilerini de gönderilen ülkenin dillerini bilen kimselerden seçti. Yani Arapça'nın

dışında dil bilmek demek İslâm kültürünü yaymanın birinci şartlarından birisi. Şimdi biz ne yaptık? Rasûlullah âlemlere rahmet bir olmasının şuurunda bir peygamber olarak İslâm nimetini bütün insanlığın malı olarak görüyordu. Bütün insanlığın bundan nasibdâr olmasını İslâm'ın bir şartı olarak görüyordu da bizler bu hedefi devam ettirebildik mi, gerçekleştirebildik mi? Ben buna hayır diyorum, yapamadık.

Birinci asrın sonlarında Yahudi ve Hıristiyan cemaatleriyle, onların din adamlarıyla karıştıktan sonra bizde de bir din adamlığı sınıfı oluşmaya başladı. Onların rahibi varsa, hahamı varsa bizde de öyle bir şey olsun diye. Hâlbuki pek çoklarına zıt gelebilecek kelimeyi, cümlemiyi tekrarlayayım: İslâm'da din adamı diye bir şey yoktur. Çünkü her Müslüman dininin adamı olmak durumundadır da onun için. Bana ilk itirazları şu oluyor: Ya hocam imam yok mu, müezzin yok mu, müftü yok mu? Var arkadaş, bunların isimleri din adamı mı? Hayır, müftü, vaiz, hatip. Bunların hepsi var İslâm'da. Hatta bir hatıramı anlatayım. Ankara'da bir kongre toplanmışlar, Afet İnan Hanım başkanlığında bizim. Sonradan elim bir cinayete kurban gitti. Bir hanım doçentimiz de var. O zamanlar tutturdular, imamlara müezzinlere para vermek caiz değil devlet bütçesinden, çünkü İslâm'da din adamı yoktur. Peki, dayandıkları şey ne? *'Lâ rahbâniyyete fi'd-dîn'* buyurmuş çünkü peygamberimiz diyorlar bize. Orada bütün cesaretimi toplayarak çıktım kürsüye. Bu hadisi yanlış anladıklarını, bunun onların, sizlerin dediğiniz gibi olmadığını söyledim. Bunu pek çok vatandaşımız da yanlış anlıyor. Osman bin Maz'ûn isminde bir sahâbî kendisini zühd hayatına vermiş, dünyadan el eteğini çekmiş, gözü gördüğü yok etrafını. Hanımı geliyor Peygamberimize şikâyetinde bulunuyor: *'Yâ Rasûlallah'* diyor, *'Bizim Osman'ın bana bile baktığı yok.'* Çağırmuşlar bu zahid Osman'ı, Halife Osman değil. *'Bak Osman'* diyor, *'Ben peygamber olduğum halde hem namazımdayım, hem orucumdayım, hem hanımlarım var, hem yemem var, hem içmem var. Beni örnek almıyor musun?'* لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ *buyurmuyor mu Cenâb-ı Hak? Onun üzerine 'İslâm'da rahbâniyet yoktur'* diyor Rasûlullah, yani rahip hayatı yoktur. Rahbâniyet demek bizimkilerin anladığı manada din adamı yoktur demek değildir. Ruhban hayatı yoktur. Rasûlullah kendi hayatı içinde bize Kur'an'ın temsilciliğini yaptı. Ve şahsen şu çok mühim gördüğüm hususu belirtti. Allah biz insanlara iki dünya verdi, birisi muhakkak dünya, ötekisi de ebedî dünya. Bu muhakkak dünyaya biz *'el-hayâtü'd-dünyâ'* diyoruz. Kur'an-ı Kerim ifadesiyle *'el-hayâtü'd-dünyâ'* demek, en yakın hayat demektir. Dünya burada sıfattır, isim değil. Hayat kelimesi müennes diş olduğu için sıfatı da dişidir. Biz bu hayatta ne yapabilirsek öteki ahirette onu bulacağız. Bu dünyanın bütün meseleleri Müslüman'ın meselesidir. İslâmiyet mescitlere, camilere hapsedilecek bir din değildir, bir hayat dinidir. Bu bakımdan Cenâb-ı Hak, *'Yerlerde ve gökte her şeyi size musahhar kıldı, sizin emrinize verdi'* buyuran o Allah, bize bu dünya hayatında Allah'ın verdiği her şeyin istifadesini yapmamızı emrediyor, her şeyin bakın. Kur'an-ı Kerim'in pek çok

âyetlerinde 'Namaz kılanlar cennetlidir' filan diye kestirip atmaz, ama neyi söyler? Umumi ifadesiyle salih amelde bulunana söyler: مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ: yani bu dünya hayatında salih amel yapan diyor ve ister kadın ister erkek yapsın diyor. Bakın dikkat buyurun cinsiyet farkı yok, salih amel farkı var. Bu salih amel, dünyevî hayatın her sahasına aittir. Peki, vaiz din adamı da mühendis din adamı değil mi arkadaş, doktor din adamı değil mi arkadaş, vali din adamı değil mi arkadaş? Kafalarımızı düzeltelim lütfen. Hıristiyanlığın din anlayışı ile İslâmî anlayışı karıştırmayalım.

Ama iş gelip gelip de bu dünya hayatında bugünkü İslâm kitaplarında dediğimiz İslâmî kitaplarda sayılan, gösterilen, anlatılan İslâmiyet'in kâbil-i telif olup olmadığı meselesine geliyor. İşte bu mesele bizim asrımızın en büyük meselesidir. Biz bu kitaplarda anlatılan İslâmiyet'i nasıl tatbik edeceğiz? Ve yahut bu anlatılan İslâmiyet doğru İslâmiyet mi? İslâm dünyasının bugün içinde bulunduğu en büyük problem bu meselenin halinde düğümleniyor. Bunun için de en azından 14 asırlık bir külliyata sahip bulunan bir kültür malzememizi elekten geçirmeye ihtiyaç var. Rasûlullah'ı anlatan kitap her zaman Rasûlullah'ı doğru anlatmıyor. Bunu böyle bilelim. En azından 40-50 senedir bu işlerin içindeyiz. Bu işlerle meşgul olan ulemamız var buralarda. Ama hakikaten insan ömrü buna yeterli oluyor mu? Ben ki yetmiş küsur yaşındayım. Gözlerim açık gideceğimi şimdiden söylüyorum. Babamın okumadığı kitapların on misli kitap basıldı şimdiye kadar. Bu kitapları okumak bizleri bekliyor. Bu kitapları okumadan, bu kitapların tahlilini, sentezini, tenkidini yapmadan herhangi küçük bir kitaptan neşriyat yapmanın İslâm'ın aleyhinde ve İslâm'ı yıkıcı tesirler uyandırabileceği kanaatini taşıyorum. Yani külâhımızı önümüze koyup düşünmek durumundayız. Bütün ilim adamlarımızın aynı kanaatte olduklarından ben şüphe etmiyorum. Bunlara yardımcı olmak zorundadır Müslüman ümmeti. Bunlar Allah rızası için çalışıyorlar. Allah'ın dinini bu dünyada hâkim kılmanın hedefindedir:

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظَاهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

Allah, Rasûlünü bu hak din ile gönderdi, niçin? Bütün dinlere hâkim olmak üzere. Biz bütün dinleri geçtik, kendi memleketimize hâkim değiliz. Kendi memleketinde hâkimiyetten başlayarak bütün dinlerin hâkimiyetini ele geçirmek ancak kültürle, ilimle, irfanla ve ahlâkla olur. Cenâb-ı Hak bu yolda bizleri hidayet buyurmuş, o hidayete sahip olanlardan eylesin. Zamanımız çok dar, içimden geldiği gibi konuştum. Bana verilen belki bir vazife vardı, ona sahip çıkamadım, çok özür dilerim. İnşallah bundan sonra konuşacak hocalarımızla yapacağımız müzakerelerde bilebildiğim katkılarda bulunmak üzere huzurlarınızdan hürmetle ayrılmak istiyorum. Çok teşekkürler.

Prof. Dr. Ali Osman KOÇKUZU'nun Konuşması

Muhterem Hocam, Muhterem İlim Adamları, Muhterem Misafirler, Hepinizi hürmetle ve sevgiyle selâmlıyorum. Kalan zamanda da hocamın konuşmasını ben arzu ederim. Eğer lütuf büyururlarsa konuşmaya devam edebilirler. Yalnız ben birkaç hususu söylemek istiyorum. Muhterem hocamla konuşacağımızı duyduğum andan itibaren birkaç kere aklıma geldi, ne konuşulabilir diye. O düşünce esnasında bu dünyanın ve Türkiye'nin son elli yıllık döneminin Hadis İlimleri ve İslâmî İlimler açısından anlatılması bir konuşma konusu olabilirdi. Zaman dar olsa da onu muhterem hocam yaptılar ve güzel de oldu. Tabi bu kısa başlıklar halinde geçti. Burada saatlerce, günlerce konuşulsa ve seminer halinde bu mevzular çalışılsa değer. Çünkü insanlar her an birinci kaynaktan yeni bilgiler almayı hiçbir zaman terk etmemeli. Hocamın temas ettiği Osmanlı ilim ananesi bildiğiniz gibi 1924'te kesilirken medrese adı altındaki kurumlarımız ve bir de ilmiye mensupları adı altında o kurumlarda çalışan görevlilerimiz vardı. Verilen istatistiklere göre 450 tane medrese kapatılmış. Medrese deyince, ben bir hususu arz edeyim; buraya gelen kişi kaç yaşında geliyor ve kaç yaşında mezun oluyordu? Osmanlılarda 5 veya 6 yaşta çocuk alınıyor, 3 yıllık sibyan okulu öğretimi ve eğitimi veriliyordu onlara. Sibyan okulları bugünkü kreşler karşılığı değil de anaokulunun biraz daha farklı işlevi olan bir okul idi. Bunlardan da 1924'te 16.500 tane kapatılmış. Resmî, devletin verdiği rakam bu. 6 yaşındaki çocuk veya 5 yaşındaki çocuk, 8 veya 9 yaşında anaokulundan alınıp ibtidaî mektebe veriliyor ve altı sene de orada okuyor. Ve çocuk on beş yaş civarındayken medreseye geliyor. Medreseler de on iki veya dokuz yıllık eğitim veren kurumlar. Bugünkü tabirle iki veya bir fakültesi olan üniversite. Hiç kalmadan, ciddi bir çalışmayla orayı bitirirse öğrenci, yirmi altı yaşındadır. Ve askerlikten de muaf oluyor.

Her eğitim kurumunun tenkide değer tarafları var. Güzel tarafları da var. Fakat 1949'da 19 Kasım günü Ankara İlahiyat Fakültesi açılırken bu on altı yıllık bir ilmî fakirleşme yanında İslâm ananesi, ahlâkı, kültürü, batıya dönüş sebebiyle terk ettiğimiz birtakım hasletlerimiz, medresenin en verimsiz çağındaki durumundan çok feci bir inhitat ve düşüşü meydana getirdiği için bu acı durumlar oldu. Bir Osmanlı toprağından -Allah razı olsun- Muhammed Tayyib Bey geldi. Bosna-Hersekli, ona Allah rahmet etsin, ona çok şey borçluyuz. Ankara'da bir çerağ yakıldı ve o yurt sathına yayıldı. İmam Hatip Okulları açıldı. Onların hizmetleri oldu. Yüksek İslâm Enstitüleri ve Erzurum'daki İslâmî İlimler Fakültesi birtakım çabalar göstererek 2007 yılına kadar geldik. Hocamın gözünün arkada açık gitmesini istemeyiz. Allah huzurlu ve sağlıklı uzun ömür versin. Ama her fani gibi onlar da gidecek. Fakat gözünü rahatlıkla kapatarak gidebilmesi için bu atmış yılda ortaya koydukları ve dikkatleri çektikleri noktaların, sonraki

gelenler tarafından aynı nezahetle, aynı kibarlıkla, aynı efendilikle, aynı hassasiyetle devam ettirilmesi gerekiyor. Mesela bakın bugün devletin söylediğine göre 500.000 kişi dinî öğretim görmüş. Ve bu sayı lüzumsuz olarak görülüyor. Hâlbuki iki sene evvel bir piknik yerinde ikindi namazına gittim ben. Birisi ayağa kalktı, sünnetten sonra dedi ki 'İçinizde imam varsa geçin kıldırın, yoksa tek tek kılacağız' dedi. Ben de 'Ben varım' dedim, ben kıldırım onlara namazı. Beş yüz bin kişi ve yetmiş milyon, dinin bize yüklediği emir, herkes orada o görevi ifa edecek derecede dinini bilecek. Dininin temel bilgileri, rivâyet bilimleri, sünnet, tefsir, hadis, ahlak, fıkıh bilecek. Birkaç dil bilecek. Hanımlar önce bilecek ki, çocuklarını yetiştirsin. Sonradan değişik sebeplerle herkes bu vazifeden kaçınca mecburen din görevlisi gibi bir sınıf ortaya çıkıverdi. Başkaları da 'İslâm'da ruhbanlık yoktur.' fikrini, birçokları da biliyordu onun ne anlama geldiğini, fakat orada istismar edilmesi uygun görüyordu, ettiler.

Mehmed Hatiboğlu hocam atmış senedir pek çok noktaya güzel ikazlarla temas ediyor. Bunlardan bir tanesi şu: Biz İslâm toplumu olarak özellikle de ilimle meşgul olanlar, dünyaya hem fiilen İslâm'ı tanıtan hem de ilmin en üst seviyesinde onlara hizmet veren bir nesil, bir toplum olmamız gerekiyor. Böyle bir görevimiz var. Onun için de İslâm kitâbiyâtının en değerli yayınları yapılarak tahkikli neşirlerinin ortaya konulması, onun üzerinde tefekkür edilmesi ve şeriâtın edepi neyse, insanlığa rahmet olarak gelişinde onların arzı, bir de işte böyle olur diye bir toplum olarak, fert olarak kendimizin gösterilmesi gerekiyor. Bakın bu iş için *Şerafü Ashâbi'l-Hadis* bir örnek çalışma. Bunun arkası gelebilirdi, bunu yapacak kurumlar Türkiye'nin en az on yerinde açılabilirdi. Tabi bunların hepsini ben Hatiboğlu hocamdan beklemiyorum da ama onun bu sözünü işiten kurumlar vardı, resmî daireler vardı, ilim müesseseleri vardı. Bugün en azından ciddi tahkik yapan on tane merkezimiz olsaydı Erzurum'dan Edirne'ye, Hakkâri'den Muğla'ya, Ankara, Kayseri, Burdur her neyse. Bu işler biraz daha hızlı olabilirdi. Yine de zaman geçmiş değil.

İkinci mesele hadiste tenkit görüşünü yeniden alevlendiren bir kişi olarak Hatiboğlu Hoca'nın yazılarındaki nezahetin, kibarlığın, İslâm ahlâkı ve çelebiliğinin devam etmesi gerekiyor. Yani birisi onu tutabilir, mesela ben de hadis tenkidi yapayım yahut İslâmî ilimlerde ulemanın bir hatasına ben de Allah rızası için işaret edeyim diyebilir. Fakat bu, bu şekilde olmalı. Örnek var çünkü orada. Hiç kimseye hakaret yok. Özellikle kulluk neticesi yapılmış bir çalışma. Gözyaşı var orada, gönül yaşı var, her şey var. Ve rızâ-i Bârî dışında da bir şey istemiyor. Şimdi bu ölçüleri biz terk ederek doğrudan doğruya işte ben de Zaloğlu Rüstem'im deyip ortaya çıkarsak bu da üzüntü verir. Yani gözlerin açık gitmesine sebep olur.

Şimdi burada hocamın yetiştirdiği arkadaşlardan bir tanesi belki birkaç tanesi Türkiye'de dinî ve ilmî söz sahibi kurumların başındalar. Mesela Diyanet Vakfı'nda veya Diyanet İşleri Başkanlığı'nda. Atmışlı, yetmişli yıllarda şöyle bir diyanet projesi vardı: Bir ilim mensubu yüz elli

kilometre gittiği zaman tam teşekküllü bir kütüphane bulup, orada çalışabilmeli. Yine Türkiye sathında yirmi kadar bugünkü İSAM çapında dokümantasyon merkezi ve kütüphane ilim kurumu tesis edilecekti. Bakın bu da yapılmadı. Haseki kaldı, Konya'ya gönüllü gönülsüz bir tane daha açıldı. Trabzon'da, Erzurum'da, Elaziz'de bir iki tane var, fakat o planlanan şekilde çalışmıyor. Şimdi bu kurumlar atmış senedir o nezih program çerçevesinde hizmetlerini yaparsa, Türkiye'de İslâm kütüphanesinin tesisi ve İslâm ilminin, ahlâkının, irfanının, insanlığa arzı meselesinde oldukça mesafe kat edilmiş olacak, bana öyle geliyor. Bugün sempozyumun serlevhası olan fert ve cemiyeti, sünnet ve Rasûl-i Ekrem'in hadisleri nasıl değiştirebilir? Nasıl iyi bir mümin meydana getirir? Onu iki gün burada arkadaşlarımızın himmetleriyle dinleyeceğiz. Ben ta Rasûlullah'ın sahabesi içinden, günümüze kadar sünnet-i seniyyenin, daha doğrusu İslâmî ilimlerin temel taşı ve alt yapısı olan bu değerli malzemenin, korunması, nakli, anlaşılması konusunda emek sarf eden, göz nuru dökenlerin Allah'ın rahmetine kavuşmuş olanlarını rahmetle yâd ediyorum, kalanlara ömür diliyorum. Ve sizlerin çalışmalarınızda Allah'ın rızasını temel alan, ama isteklerini de mükemmel şekilde yerine getiren çalışmalar olmasını diliyorum. Sempozyumu yapanlara teşekkür ediyorum. Zahmet ederek gelenlere de Allah razı olsun diyorum. Dinleyicilerin hepsine bu iki günde istifade etmelerini Cenâb-ı Hak'tan niyaz ediyorum. Hepinize teşekkür ediyorum.